

BABY BOX

Stanovisko k projektu „Baby box“ Nadačního fondu pro odložené děti STATIM ve spolupráci se Všeobecní fakultní nemocnicí v Praze.

Dunovský Jiří

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, katedra klinických oborů

I když není hodnotiteli k dispozici kompletní projekt navrhované akce Nadačního fondu pro odložené děti STATIM formou zřízení baby boxu pro anonymní odložení dítěte v plotové zdi Gynekologicko-porodnické kliniky VFN, přesto lze již z dosavadních poznatků i diskutovaných skutečností zaujmout základní stanoviska k hlavním okruhům jeho problematiky.

Zřízení baby boxu (nejprve v Praze, posléze i v řadě dalších míst ČR) představuje v podstatě obnovení dávno opuštěného způsobu péče o nejvíce ohrožené děti jejich odložením nebo dokonce zavražděním vlastními matkami či rodiči. Předpokládá při tom jeho začlenění do celého současného systému péče o děti mimo rodinu - a to po všech stránkách. Jedná se totiž o péči o děti nejvážněji ohrožené na samotném začátku jejich života a nutností je náležitě v této situaci ochránit. Přitom se tento způsob ochrany dotýká celé řady problémů a otázek. Často ale kontradiktorních. Ty však je třeba řešit a na ně odpovídat. Jsou totiž svázány s celou řadou emocí. To činí celou tuto oblast zvláště společensky citlivou. Nevynechává při tom ani nároky na dicísní státní orgány přijmout k této iniciativě racionální, spravedlivé stanovisko a návrh řešení s vědomím anachronického návratu autorů tohoto projektu do raného středověku. Již při pohledu na samotnou schránku, její umístění ve zdi (byť vybavenou celou řadou technických vymožeností) je nutno pokládat tento způsob péče při nejmenším za „non lege artis“. A to zvláště, když si uvědomíme, že jemu předcházející forma „anonymních porodů“ byla již zákonodárným sborem ČR odmítnuta. Třeba zdůraznit, že v současné době existuje řada míst a prostorů, kde možno dítě kultivované předat, popřípadě anonymně odložit. Ve vztahu k případnému zřizování a provozu takového zařízení existuje celá řada ustanovení a zákonných opatření mezinárodního a národního práva, jež se dostávají do rozporu se záměry navrhovatelů zřídit a provozovat baby boxy.

Jen Úmluva o právech dítěte ve svém článku 7. požaduje registraci dítěte ihned po narození (intra partum?), právo na jméno, státní pří-

slušnost a, pokud je to možné, právo znát své rodiče a právo na jejich péči. V kontextu s článkem 6., který požaduje vrozené právo dítěte na život, kladou, především zastánci tohoto návrhu otázku, co je přednější: právo dítěte na znalost svého původu, či na jeho život. Zřejmě při takto vyhraněné otázce vyhraje právo na život. Avšak bude plnohodnotně zabezpečený ve smyslu práva na nejlepší zájem o něj (čl. 3)? A to zvláště tehdy, když zřizovatelé budou takovou možnost sdělovat veřejnosti a otevírat a snad i posilovat možnosti snazšího opouštění dětí. Při tom nelze pominout skutečnost, že se z nich přitom budou „vytvářet nalezení“ se všemi negativními průvodními jevy, jež skutečnost tohoto pojmu (právního institutu?) přináší. A to ani nevyrovná podstatně snazší právní uvolnění dítěte k osvojení.

Vezmeme-li však v úvahu znění 1. odst. 8. článku Úmluvy, vidíme daleko závažnější diskrepanci mezi jeho obsahem a návrhem na zřízení baby boxu. Ta v podstatě v žádném, mně dostupném stanovisku, nebyla dosud zmíněna Jsme-li jako „stát, který je smluvní stranou úmluvy“ povinni „respektovat právo dítěte na zachování jeho totožnosti, včetně státní příslušnosti, jména a rodinných svazků v souladu se zákonem a s vyloučením nezákonných zásahů“, pak tuto formu péče o děti ocitající se mimo rodinu nemůže zřizovat, provozovat či na ní spolupracovat stát. Dostal by se totiž do závažných rozporuplných situací. Aby toto zařízení bylo totiž „úspěšné“, musí o něm rodičovská, avšak vždy mateřská „veřejnost“ vědět a znát je, jak již bylo zmíněno. Tím se ovšem současně rozbíjejí rodinné svazky, které má však stát povinnost chránit a podporovat je.

V této souvislosti zřizovatelé uvedli tvrzení Talmudu, že i kdyby jen jediné dítě se zachránilo před smrtí, mnoho se vykonalo. To lze přijmout jenom tehdy pokud by to nebylo na úkor druhého, druhých dětí.

Přitom je všeobecně známo, že čím je větší nabídka, tím je větší poptávka. Tak lze připustit i zde názor, že čím je větší možnost odkládat děti, tím více se jich ocitne mimo rodinu.

Z hlediska profesionální příslušnosti navrhovatelů je zajímavá převážná účast gynekologů-porodníků a jen jednoho pediatrie-neonatologa. A pak soudců. Přitom vlastní péče o tyto děti by měla být zajišťována vždy pediatrie. Ale ti příliš s tímto postupem umístění dětí nesouhlasí, poukazují na kojenecké ústavy, dětské pracoviště (čekárny?) a jejich možnosti v tomto směru.

Závažným a neřešeným problémem návrhu je jeho nedostatečné zakotvení zkušenostmi ze zahraničí, i když se na ně navrhovatelé odvolávají. Nepřilíš dostatečně je však prezentují. Tak např. Spolková republika Německo má takových zařízení na 60 (nejčastěji zřizované a provozované církevními organizacemi). Po čtyřech letech bylo provedeno zhodnocení Univerzitou v Hannoveru. To potvrdilo již uvedenou skutečnost, že zvýšená nabídka zvyšuje poptávku, dále že hlavní problémy nejsou jen na počátku celého procesu (např. které matky a proč odkládají děti, jak má péče po odložení probíhat), ale hlavně, že těžiště problémů je po odložení dítěte a jeho umístění v náhradní rodinné péči. Ta je u nás dostatečně rozvinuta, aby s úspěchem vyřešila situaci odložených, ztracených, vraždou ohrožených dětí. Zprávy z Německa také ukázaly, že počty odložených a zavražděných dětí se činností baby boxu nesnížily.

Problémy jsou tedy daleko širší, a proto je z této citlivé oblasti každá seriózní zkušenost a poznatek - a to právě z této tak citlivé oblasti, je velmi žádoucí. Autoři by tyto zahraniční poznatky měli získat a doplnit svou argumentací.

Recenzent návrhu společnosti STATIM souhlasí s řadou stanovisek ostatních resortů a odborníků, jež se převážně opírají o naše rodinné a občanské právo a dotýkající se i trestní-

ho práva. Z toho hlediska se vyjadřují k zřizování, provozu, „trestního postavení“ baby boxů a jejich obsluhy, upozorňují většinou na diskrepanci mezi návrhem a zněním příslušných zákonných ustanovení. Zvláštní pozornost je věnována zákonu o sociálně právní ochraně dětí. V návrhu, ale ani v zaujatých stanoviscích recenzentů není však věnována dostatečná pozornost prevenci tohoto jevu. Ta je zvláště důležitá v prosazování významu časné či rané péče o dítě od narození, nebo již před ním, attachmentu, senzitivních stadií a co nejtěsnějšího kontaktu matky se svým novorozenečným dítětem. A to má již prokazatelný význam a dosah na příští jeho život v dospělosti, tedy i prevenci případných poruch zatím dosud jeho velmi vzdáleného rodičovství.

A přesně toto je v rukách především gynekologů a porodníků, kteří by zde mohli učinit daleko více než prosazováním tohoto - při nejmenším sporného řešení osudu dětí ocitnuvších se v nejhorší situaci životní na samém počátku jejich bytí. Je to ovšem i záležitost pediatrie a prosazování pediatrie jako komplexní péče o dítě v bezprostřední návaznosti na další pracovní obory a disciplíny, věnující se dítěti a jeho nejlepšího zájmu a ochraně

Recenzent hodnotí i předložený návrh na zřizování baby boxů pro odložení dětí spíše jako zajímavý podnět pro hlubší diskuse a poznání péče o děti ocitající se mimo rodinu a bezprostředně ohrožené na zdraví i životě, nikoliv jako reálný návrh na jeho uskutečnění za účasti státu. Zvláště významně pro tento názor mluví mezinárodní a národní jurisdikce, dotýkající se této problematiky a věcné důvody vlastního zařazení do celého našeho systému péče o děti žijící mimo vlastní rodinu.

Jiří Dunovský